

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ειδική Αγωγή

Μάθημα:

Ψυχοδυναμική συστημική προσέγγιση των συναισθηματικών και συμπεριφορικών διαταραχών και πρακτική (ΣΔΠΣ104)

«Παρεμβάσεις μέσω παιγνιοθεραπείας για τη διαχείριση του θυμού»

ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ

A.M.: 0237

Διδάσκων:
Κουρκούτας Ηλίας

***Ρέθυμνο
Ιούλιος 2018***

Περιεχόμενα

Παιγνιοθεραπεία.....	3
Ολοκληρωμένες Υπηρεσίες Πρόληψης.....	3
Η Συμβουλευτική στο Πλαίσιο του σχολείου	3
Η Συμβουλευτική στα Σχολεία.....	5
Πελατοκεντρική Προσέγγιση Παιγνιοθεραπείας	5
Απελευθερωμένη/ Μη Κατευθυντική Παιγνιοθεραπεία	5
Γνωστικό – συμπεριφοριστική προσέγγιση παιγνιοθεραπείας	6
Συνοψίζοντας.....	9
ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.....	10
Γνωστικό-συμπεριφοριστική Ομαδική Παιγνιοθεραπεία	10
Παιδοκεντρική Ομαδική Παιγνιοθεραπεία	12
Το Κοινωνικό Παιχνίδι στα Σχολεία	12
Σύνοψη των ομαδικών τεχνικών θεραπείας	15
ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ.....	17

Παιγνιοθεραπεία

Η ατομική ή ομαδική συμβουλευτική παιδιών από σχολικούς ψυχολόγους, σχολικούς συμβούλους, και σχολικούς κοινωνικούς λειτουργούς, με τη χρήση παιγνιοθεραπείας και τεχνικές παιγνιοθεραπείας, για τη διαχείριση του θυμού παρέχει στα παιδιά τη δυνατότητα να «δουλέψουν» τα προβλήματά τους, να μάθουν νέες ικανότητες, να αναπτύξουν πιο αποτελεσματικές κοινωνικές αρμοδιότητες, και να επιτύχουν ανώτερες ακαδημαϊκές επιτυχίες.

Οι σχολικοί κλινικοί επίσης παρέχουν οικογενειακή θεραπεία η οποία βοηθάει το παιδί και την οικογένεια στο πλαίσιο του σπιτιού.

Λόγω έλλειψης προσωπικού η θεραπεία είναι σύντομη και απευθύνεται απευθείας στις δυσκολίες και λόγους που παρεμποδίζουν τη μάθηση.

Οι παρεμβάσεις μέσω της παιγνιοθεραπείας, και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται χρησιμοποιούν παιδοκεντρική παιγνιοθεραπεία, γνωστικό-συμπεριφορική παιγνιοθεραπεία, παιχνίδι ρόλων, ασκήσεις χαλάρωσης, θεραπεία μέσω του παιχνιδιού στην άμμο, παιχνίδι με τη χρήση μέσων όπως: χρώμα, πηλό, και μπάλες, εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων, και συγκεκριμένη ασκήσεις διαχείρισης του θυμού.

Ολοκληρωμένες Υπηρεσίες Πρόληψης

Προγράμματα πρόληψης ψυχικής υγείας θα πρέπει να παρέχονται στους μαθητές όλων των σχολείων για την πρόληψη προβλημάτων ψυχικής υγείας, την προώθηση της επαγγελματικής συμπεριφοράς, και την ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας. Επίσης βοηθάνε τους μαθητές να αναπτύξουν συναισθηματική επάρκεια και κατάλληλες κοινωνικές δεξιότητες. Έτσι η παιγνιοθεραπεία χρησιμοποιείται ευρέως σε ποικίλα προληπτικά προγράμματα παρέμβασης.

Για παράδειγμα:

Για την ενθάρρυνση ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων της συνεργασίας, υπευθυνότητας, ενσυναίσθησης και αυτοελέγχου χρησιμοποιούνται πολλές παιγνιώδεις δραστηριότητες. Δραστηριότητες όπως το μαγικό κουτί και το παιχνίδι γνωριμίας με το πέταγμα της μπάλας είναι δύο παραδείγματα. Υπάρχουν πολλά παρεμβατικά προγράμματα που χρησιμοποιούν το παιχνίδι και τις παιγνιώδεις δραστηριότητες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών με θετικά αποτελέσματα στη συναισθηματική και κοινωνική επάρκεια των παιδιών. Όταν τα προγράμματα αυτά δεν επαρκούν για τους μαθητές, τότε παραπέμπονται για πιο εντατικές ατομικές ή ομαδικές παρεμβάσεις.

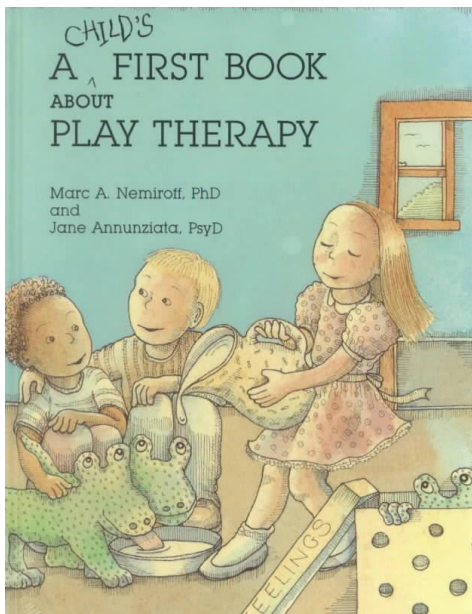
Η Συμβουλευτική στο Πλαίσιο του Σχολείου

Τα παιδιά με προβλήματα διαχείρισης θυμού εύκολα αναγνωρίζονται στο σχολείο. Η αναφορά συχνά γίνεται από τους δασκάλους, τους γονείς, ομάδες που μελετούν τα παιδιά, κα. Η συμπεριφορά των παιδιών με δυσκολίες διαχείρισης του θυμού, συχνά περιλαμβάνει: σωματική βία, μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες, μειωμένες ικανότητες επίλυσης διαφωνιών, παρορμητικότητα, δυσκολία στις σχέσεις με συνομηλίκους, και φτωχή ακαδημαϊκή πορεία. Τα παιδιά αυτά συχνά επισκέπτονται το γραφείο του Διευθυντή, βγαίνουν time-out, και

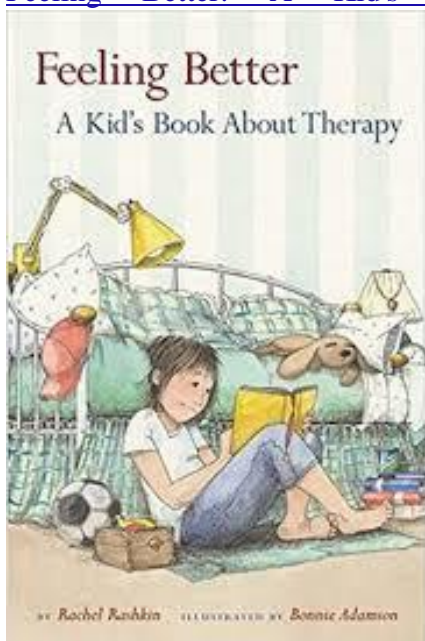
απουσιάζουν στο διάλειμμα ή σε μια διασκεδαστική δραστηριότητα της τάξης. Πριν την παραπομπή των παιδιών αυτών σε κλινικό υγείας, προηγούνται παρατηρήσεις συμπεριφορών του παιδιού στην τάξη και στο σχολικό πλαίσιο, και καταγραφή αυτών. Έπειτα, οι δάσκαλοι και οι γονείς περνάνε από συνέντευξη και τους παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για τα θέματα που τους απασχολούν. Μετά τις σχετικές πληροφορίες και παρατηρήσεις ο σχολικός κλινικός, με την υποστήριξη της σχολικής ομάδας, δημιουργεί ένα πλάνο παρέμβασης για τον μαθητή, για το οποίο ενημερώνονται οι γονείς.

Όταν τεχνικές παιγνιοθεραπείας χρησιμοποιηθούν για παιδιά δημοτικού σχολείου, τότε βιβλία όπως:

1. [A Child's First Book About Play Therapy by Marc A. Nemiroff](#)

2. [Feeling Better: A Kid's Book about Therapy by Rachel Rashkin](#)

χρησιμοποιούνται, όπου γίνεται ανάγνωση στον ή με τον μαθητή, για την ομαλή μετάβαση στη διαδικασία της θεραπείας και την ενθάρρυνση των μαθητών να θέσουν σχετικά ερωτήματα με την εμπειρία της θεραπείας. Για μεγαλύτερα παιδιά, προηγείται μία συζήτηση σχετικά με την διαδικασία της θεραπείας και την ομαλή μετάβασή τους στην συμβουλευτική.

Η Συμβουλευτική στα Σχολεία

Πολλά σχολεία έχουν ένα playroom το οποίο βοηθάει τον ειδικό να εμπλακεί και να δουλέψει με το παιδί. Συχνά αυτό το δωμάτιο είναι το γραφείο του ειδικού και έχει προσαρμοστεί για την ενίσχυση του παιχνιδιού ως θεραπευτικό μέσο για τα παιδιά. Παρακάτω παρουσιάζονται κάποιες προσεγγίσεις παιγνιοθεραπείας οι οποίες είναι χρήσιμες για το σχεδιασμό θεραπειών παιδιών με προβλήματα διαχείρισης θυμού.

Πελατοκεντρική Προσέγγιση Παιγνιοθεραπείας

Ο κλινικός ο οποίος έχει τη δυνατότητα/άνεση να παρέχει χρόνο στα παιδιά να συνεχίσουν τα ζητήματα τους και την προσωπική τους ανάπτυξη, η πελατοκεντρική προσέγγιση προσφέρει μια λειτουργική επιλογή θεραπείας και βασίζεται στην εσωτερική ικανότητα των παιδιών για αυτορρύθμιση. Ο θεραπευτής αναπτύσσει μια σχέση με το παιδί που προωθεί και βοηθάει το παιδί στην αναζήτηση της συναισθηματικής του ανάπτυξης.

Μελέτη περίπτωσης

Ένα αγόρι που είχε κακοποιηθεί σεξουαλικά, εμφάνισε επιθετική συμπεριφορά στο σχολείο. Οι τεχνικές διαχείρισης στην τάξη δεν ήταν αποτελεσματικές στην εξάλειψη ή μείωση της επιθετικότητάς που επιδείκνυε στην τάξη και στο σχολικό περιβάλλον. Σε συνεργασία με τον εξωτερικό θεραπευτή ο σχολικός κλινικός παρείχε εβδομαδιαία πελατό-κεντρική παιγνιώδη θεραπεία σχεδιασμένη έτσι ώστε να επιτρέπει στο παιδί να δουλεύει το θυμό του. Το συγκεκριμένο παιδί συχνά χρησιμοποιούσε την κούκλα Bobo, το σχέδιο και άλλα παιχνίδια για να εκτοπίσει/εξαλείψει το θυμό του, προς το δράστη. Μετά τις αρχικές συνεδρίες, άρχισε να δημιουργεί ζωγραφίες που απεικόνιζαν την βομβιστική επίθεση κατά του δράστη. Μία μείωση επιθετικής συμπεριφοράς παρατηρήθηκε στην τάξη και στο σχολικό περιβάλλον. Το παιδί αυτό συνέχισε να συμμετέχει στην παιγνιοθεραπεία για το υπόλοιπο της σχολικής χρονιάς και οι επιθετικές συμπεριφορές την επόμενη σχολική χρονιά δεν ήταν εμφανείς.

Απελευθερωμένη/ Μη Κατευθυντική Παιγνιοθεραπεία

Στόχος της συγκεκριμένης θεραπείας είναι η αναβίωση από τον ασθενή μιας αγχωτικής κατάστασης. Αυτή ενισχύει την ικανότητα του παιδιού να δουλέψει πάνω στο συγκεκριμένο γεγονός με στόχο την απελευθέρωση του θυμού ή του πόνου που σχετίζεται με αυτό. Παρακάτω αναφέρονται τρεις τύποι απελευθερωμένης παιγνιοθεραπείας(Landreth, 1991)Q

1. Απελευθέρωση της επιθετικής συμπεριφοράς πετώντας αντικείμενα ή σκάζοντας μπαλόνια ή απελευθέρωση παιδικών απολαύσεων στο να πιπιλίζουν ένα μπιμπερό.

2. Απελευθέρωση συναισθημάτων σε συγκεκριμένες καταστάσεις όπως διεγείροντας τα συναισθήματα του αδελφικού ανταγωνισμού αναπαριστώντας ένα μωρό κούκλα στην μαμάς του το στήθος .
3. Απελευθέρωση συναισθημάτων αναδημιουργώντας στο παιχνίδι συγκεκριμένες αγωγώνες/ στρεσογόνες εμπειρίες της ζωής του παιδιού.

Η συγκεκριμένη μορφή θεραπείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε παιδιά τα οποία έχουν βιώσει ένα αγχωτικό γεγονός το οποίο αντανακλάται μέσω του θυμού στο σχολείο και στο σπίτι. Ο αριθμός των συνεδριών εξαρτάται στην ικανότητα του νέου να εποφεληθεί απο την θεραπευτική διαδικασία. Οι συνεδρίες προσφέρονται εβδομαδιαίως για 45 λεπτά, αλλά μπορεί να γίνουν και πιο εντατικά εάν κρίνεται απαραίτητο.

Μελέτη Περίπτωσης

Ένα παιδί του δημοτικού το οποίο είδε επανειλημμένα στην τηλεόραση την καταστροφή του Παγκόσμιου Εμπορικού Κέντρου (Δίδυμοι Πύργοι) άρχισε να το μιμείται στο σχολείο και στο σπίτι. Αν και ο ίδιος δεν βίωσε τον θάνατο κάποιου κοντινού/ συγγενικού του προσώπου, επηρεάστηκε, άρχισε να έχει εφιάλτες και να γίνεται πιο αντιπολιτευτικός. Το παιδί το είδαν σε ατομικό επίπεδο και το μέσο του ιχνογραφήματος χρησιμοποιήθηκε για την έναρξη της διαδικασίας ενσωμάτωσης/ολοκλήρωσης της εμπειρίας. Κρίθηκαν απαραίτητες οι ατομικές συνεδρίες παιγνιοθεραπείας. Το παιδί στις τρεις με τέσσερις συνεδρίες αναπαριστούσε τα αεροπλάνα να πέφτουν επάνω στους Δίδυμους Πύργους. Επιπλέον, έχτισε πύργους με τουβλάκια και τα γκρέμιζε με ένα αεροπλάνο. Για τον μαθητή αυτό, η ευκαιρία να αναπαραστήσει την καταστροφή, και η συζήτηση για τα συναισθήματα που σχετίζονταν με αυτήν, τον βοήθησαν σημαντικά να μειώσει το θυμό που επιδείκνυε στο σχολείο καθώς και στους εφιάλτες στο σπίτι.

Γνωστικό – συμπεριφοριστική προσέγγιση παιγνιοθεραπείας

Η συγκεκριμένη μορφή παιγνιοθεραπείας βασίζεται τόσο στη γνωστική όσο και στην συμπεριφοριστική θεωρία συναισθηματικής ανάπτυξης. Ο θεραπευτής και το παιδί αναπτύσσουν στόχους για τη θεραπεία. Ο θεραπευτής επιλέγει τα υλικά και τις δραστηριότητες που θα διευκολύνουν την επίτευξη του θεραπευτικού στόχου. Μία βραχύχρονη προσέγγιση παιγνιοθεραπείας για διασπαστικά/ διαταραγμένα / επιθετικά (disruptive) παιδιά προτείνεται από τον Riviere (2006).

Οι στόχοι της θεραπείας:

- Η επιτυχία της παρέμβασης
- Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης
- Η διδασκαλία/ εκμάθηση της συμπεριφοράς
- Διδασκαλία αυτοελέγχου
- Η σωστή διοχέτευση της επιθετικότητας
- Η έκφραση του θυμού μέσα από το παιχνίδι
- Εξάσκηση στην υπομονή και
- Βοήθεια επίλυσης προβλημάτων μέσα από το παιχνίδι

Ο κάθε στόχος της θεραπείας συνοδεύεται από μία παιγνιώδη δραστηριότητα ή παρέμβαση σχεδιασμένη για την επίτευξη του στόχου. Για παράδειγμα, ο θεραπευτής μπορεί να χρησιμοποιήσει το παιχνίδι για την εκμάθηση του αυτοελέγχου.

Εξατομικευμένο Μοντέλο βραχύχρονης γνωστικό – συμπεριφοριστικής παιγνιοθεραπείας 12 συνεδριών, για επιθετικά παιδιά {Bodiford- McNeil, Hembree-Kigin, and Eyberg (1996)}. Το παρεμβατικό αυτό μοντέλο παιγνιοθεραπείας χρησιμοποιεί γνωστικό-0συμπεριφοριστικές τεχνικές οι οποίες συμπεριλαμβάνουν συστηματική απευαισθητοποίηση, θετική ενίσχυση, διαμόρφωση, διαφοροποιημένη ενίσχυση άλλων συμπεριφορών, αυτοέλεγχο, καταγραφή δυσλειτουργικών σκέψεων, αντιμετώπιση παράλογων πεποιθήσεων, και βιβλιοθεραπεία. Η μορφή των 12-συνεδριών περιέχει επίσης, την εργασία του παιδιού και παιγνιώδεις δραστηριότητες . επιπρόσθετα, μετά από κάθε συνεδρία δίνεται εργασία για το σπίτι. Η οικογένεια και οι γονείς μαθαίνουν/ διδάσκονται δεξιότητες παιχνιδιού και παιχνίδια διαμόρφωσης της συμπεριφοράς με το παιδί τους σε καθημερινή βάση.

Μελέτη Περίπτωσης

Ένα παιδί παραπέμφθηκε για συνεδρία λόγω της παρορμητικής του συμπεριφοράς στην τάξη και στην παιδική χαρά. Του παιδιού η παρορμητικότητα είχε ως αποτέλεσμα διαφωνίες με τους συμμαθητές, ξεσπάσματα θυμού όταν το παιδί δεν έπαιρνε αυτό που ήθελε στην παιδική χαρά, επιθετική συμπεριφορά , κλαυсурίσματα, ταρακούνημα των συμμαθητών . Οι γονείς του παιδιού παρατήρησαν αρνητικές συμπεριφορές στο σπίτι οι οποίες συμπεριλάμβανε σωματική επιθετικότητα με τα αδέρφια, και τα παιδιά της γειτονιάς, συχνό σπάσιμο κανόνων στο σπίτι και δυσκολίες ύπνου.

Το παιδί παρακολούθησε 12 συνεδρίες καθεμία από τις οποίες διήρκεσε 45 λεπτά. Σύμφωνα και με την συγκεκριμένη προσέγγιση, η κάθε συνεδρία αποτελούνταν από μία παιδική εργασία και ένα παιχνίδι. Επιπλέον 4 συνεδρίες έγιναν με το παιδί και τους γονείς ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία διδασκαλίας δεξιοτήτων παιχνιδιού στους γονείς Και η παροχή εξάσκησης για τη βοήθεια ανάπτυξης τους.

Παράδειγμα συνεδριών:

Πίνακας 14.1	
Παραδείγματα των 12 συνεδριών παιγνιοθεραπείας που έγιναν στο συγκεκριμένο παιδί.	
Συνεδρία	Περιγραφή
1	Συζήτηση με το παιδί για τους στόχους της θεραπείας. Ανάγνωση βιβλίου «A Child’s first book about Play Therapy»
2	Επανεξέταση εβδομάδας: αναγνώριση συναισθημάτων. Παιχνίδι: Μιλάω-Αισθάνομαι κ Κάνω.
3	Εξάσκηση: “Νιώθω” καταστάσεις. Αναγνώριση στιγμών θυμού και τι γίνεται τότε, πως πράττω.
4	Ανάγνωση βιβλίου «How to take the Grrrr out of anger» & παιχνίδι των συναισθημάτων.
5	Κατασκευή: το θερμόμετρο των συναισθημάτων. Αναγνώριση καταστάσεων ή αιτιών/εναυσμάτων θυμού.

6	Μαθαίνω το «Μετρώ ως το 10»και άλλες τεχνικές διαχείρισης του θυμού. Παίζω το παιχνίδι «ελέγχω το θυμό μου».
7	Συμπλήρωση της δραστηριότητας : «ποιος είναι υπεύθυνος για τα συναισθήματα;». ανάγνωση βιβλίου: «The very angry dad Amy didn't have»
8	Εκμάθηση των βημάτων λήψης αποφάσεων. Παιχνίδι: «Εξερευνώντας το θυμό μου»
9	Παιχνίδια ρόλων με καταστάσεις που οδηγούν στο συναίσθημα του θυμού, και χρήση κατάλληλων τεχνικών διαχείρισης του θυμού. Παιχνίδι: “Mad Game” και ένα παιχνίδι που επιλέγει το ίδιο το παιδί.
10	Ο μαθητής επέλεξε το παιχνίδι ως μέσο για να δείξει την κατανόηση των συναισθημάτων και την κατάλληλη αντιμετώπιση αυτών
11	Εκμάθηση μαθητή τεχνικών βαθμιαίας χαλάρωσης. Χρήση του κουκλόσπιτου για να προβάλλει και να διαχειριστεί θέματα διαχείρισης του θυμού στο σπίτι και επίλυση αυτών. Ανάγνωση βιβλίου «the mad family gets their mad out»
12	Ανασκόπηση προηγούμενων συνεδριών και έμφαση στα βήματα για τη λήψη αποφάσεων , ερεθίσματα/εναύσματα θυμού, τεχνικές διαχείρισης καταστάσεων θυμού. Κλείνοντας γίνεται ανάγνωση του τελευταίου κομματιού του βιβλίου «A Child's first book about Play Therapy»

Πίνακας 14.2

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΓΝΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Συνεδρία	Περιγραφή
13	ανασκόπηση με γονείς την έννοια των σταδίων ανάπτυξης και της στοχαστικής ακρόασης (επαναλαμβάνω με ερώτηση αυτό που μου λέει κ έτσι νιώθει ότι τον προσέχω/ακούω). Παρατήρηση 10 λεπτού παιχνιδιού μεταξύ γονεα-παιδιου και παροχή ανατροφοδότησης (feedback) . Εργασία για το σπίτι: παίζω 10 λεπτά κάθε μέρα με το παιδί μου και διεκπεραιώνω τη 2 ^η και 3 ^η πρακτική από το εγχειρίδιο/οδηγό.
14	Η έννοια της ενίσχυσης/ σημειώματα γονέων/ δομή. Παρατήρηση 10λεπτου παιχνιδιού και ανατροφοδότηση. Εργασία για το σπίτι: παίζω 10 λεπτά κάθε μέρα με το παιδί μου και διεκπεραιώνω τη 4 ^η , 5 ^η και 6 ^η πρακτική από το εγχειρίδιο/οδηγό. Συζήτηση με τους γονείς για τη λήξη.
15	Τεχνικές παιγνιοθεραπείας και ρύθμιση ορίων, αποτελέσματα. Παρατήρηση 10 λεπτού παιχνιδιού μεταξύ γονεα-παιδιου και παροχή ανατροφοδότησης (feedback). Εργασία για το σπίτι: παίζω 10 λεπτά κάθε μέρα με το παιδί μου και διεκπεραιώνω την 8 ^η πρακτική από το εγχειρίδιο/οδηγό. Επιλέγω την κατάλληλη απάντηση. Συνέχεια συζήτησής για τη λήξη .
16	Ανασκόπηση των τεχνικών που έμαθαν. Παρατήρηση 10λεπτου παιχνιδιού και ανατροφοδότηση. Γιορτάζουμε τη λήξη! Εργασία για το σπίτι: συνεχίζω να παίζω κάθε μέρα με το παιδί μου.

Τέσσερις επιπρόσθετες συνεδρίες σχεδιάστηκαν για την εκμάθηση δεξιοτήτων στους γονείς ώστε να δουλεύουν με το παιδί τους και στο σπίτι στις καθημερινές συνεδρίες παιχνιδιού (πίνακας 14.2) η ανάπτυξη δεξιοτήτων τόνιζε την στοχαστική ακρόαση, τα μηνύματα γονέων, τη συγκεκριμένη δομή, τα όρια, rule setting και τις συνέπειες .

Συνοψίζοντας

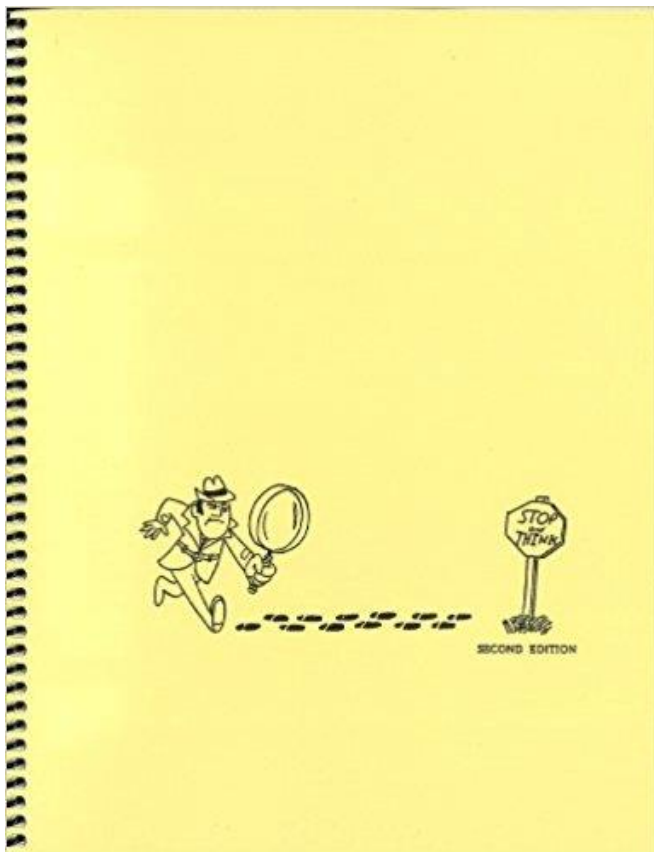
Κάθε αναφορά για δυσκολίες διαχείρισης θυμού απαιτεί την ανάπτυξη μιας θεραπευτικής προσέγγισης ειδικά σχεδιασμένης για τις συγκεκριμένες δυσκολίες. Κατά το σχεδιασμό θεραπευτικών παρεμβάσεων , υπάρχει ποικιλία τεχνικών παιγνιοθεραπείας που μπορεί κανείς να τις βρει και στο εγχειρίδιο «101 favorite play therapy techniques, Kaduson & Schaefer, 1997)

ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Η παιγνιοθεραπεία υλοποιείται επίσης σε ομαδικό επίπεδο στο πλαίσιο του σχολείου. Τα παιδιά παραπέμπονται από τους δασκάλους, τους γονείς ή ακόμα και από μόνα τους. Το μέγεθος των ομάδων ποικίλει από 6 έως 8 μαθητές. Οι ομάδες συναντιούνται σε εβδομαδιαία βάση για 12 με 20 εβδομάδες, για 45 με 50 λεπτά. Τουλάχιστον 10 συνεδρίες πρέπει να υλοποιηθούν για να έχουμε αποτελέσματα στα παιδιά (Gumaer, 1984). Οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε ατομική ή ομαδική συμβουλευτική.

Γνωστικό-συμπεριφοριστική Ομαδική Παιγνιοθεραπεία

Για παιδιά με διαταραχή ελέγχου των παρορμήσεων (impulse control issues ICD), η Γνωστικό – συμπεριφοριστική προσέγγιση έχει αποδειχθεί αποτελεσματική για την εξομάλυνση της παρορμητικής συμπεριφοράς. Ο συγκεκριμένος τύπος παρέμβασης αρχικά είχε σχεδιαστεί για εξατομικευμένη θεραπευτική παρέμβαση και αργότερα χρησιμοποιήθηκε και στο ομαδικό επίπεδο. Η θεραπευτική προσέγγιση συμπεριλαμβάνει 20 συνεδρίες. Οι τεχνικές της παιγνιοθεραπείας ενσωματώνονται στις συνεδρίες και περιλαμβάνουν: παιχνίδια ρόλων, βιβλιοθεραπεία, παιχνίδια, παζλ, ζωγραφική, κατασκευές μοντελισμού, αφήγηση ιστοριών, μίμηση. Σε κάθε μαθητή παρέχεται το βιβλίο «stop and think», “Σταμάτα κ σκέψου”.

(Kendal, P. C. (1992). Stop and Think Workbook, Second Edition 2nd Edition)

Κάποιες ομάδες μπορεί να χρειαστούν περισσότερες συνεδρίες από άλλες, ενώ άλλες λιγότερες από τις 20 συνεδρίες. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα διδάσκει στους μαθητές συγκεκριμένα βήματα για την επίλυση προβλημάτων.

Περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

1. Βλέπω όλες τις πιθανότητες
2. Διαλέγω μια απάντηση
3. Ελέγχω την απάντηση
4. Λέω στον εαυτό μου, «έκανα καλή δουλειά!»(Kendall, 1992a, p.3)

Τα συγκεκριμένα βήματα χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια των συνεδριών. Για την προώθηση της γενίκευσης στο περιβάλλον έξω από τη συνεδρία, αυτά τα βήματα αναρτώνται σε κάθε τάξη, και οι μαθητές ενθαρρύνονται να τα εφαρμόσουν σε καθημερινή βάση. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επιπρόσθετα μαθήματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ολότητα της τάξης για την ενίσχυση των εννοιών (concept). Τα παιδιά βοηθούνται να γενικεύσουν τις τεχνικές επίλυσης προβλημάτων και σε άλλα περιβάλλοντα.

Για παιδιά με συγκεκριμένες δυσκολίες διαχείρισης / ελέγχου θυμού, σε ομαδικό επίπεδο τους προσφέρεται η ευκαιρία να μάθουν συγκεκριμένες δεξιότητες και η δυνατότητα να τις υλοποιήσουν με τους συνομήλικους πριν το κάνουν και σε άλλα περιβάλλοντα.

Μελέτη περίπτωσης

Πέντε μαθητές λόγω προβλημάτων διαχείρισης θυμού, παρορμητικότητα, και μειωμένα επίπεδα προσοχής παρατέμφθησαν σε ομαδική θεραπεία. Ο σχολικός ψυχολόγος επέλεξε να χρησιμοποιήσει το πρόγραμμα Stop and Think στην ομάδα και για το δάσκαλο στην τάξη. Επιπρόσθετα βιβλιοθεραπεία, παιχνίδια ρόλων, και θεραπευτική χρήση παιχνιδιών αποτέλεσαν μέρος της θεραπευτικής διαδικασίας. Τα παιχνίδια ήταν: overheating, anger solution game και το talking, feeling, and doing game. Το βιβλίο Christopher's Anger (Zuckerman,2000) χρησιμοποιήθηκε τόσο σε ατομικό όσο σε ομαδικό επίπεδο στους μαθητές.

Διάρκεια: εβδομαδιαία, για 45 λεπτά, περίπου 20 εβδομάδες.

Τα μαθήματα στην τάξη γίνονταν από κοινού με τον σχ. Ψυχολόγο για 15 εβδομάδες.

Αποτελέσματα: οι μαθητές ανέφεραν ότι οι τεχνικές επίλυσης προβλημάτων τους βοήθησαν στην καθυστέρηση/ της ανάγκης τους για άμεση ικανοποίηση. Συχνά χρησιμοποίησαν τις τεχνικές και στο σπίτι. Στην αρχή της επομένης σχολικής χρονιάς, τρεις μαθητές από μονοί τους ζήτησαν επιπλέον θεραπεία, σημειώνοντας ότι χρειάζονταν μια ανατροφοδότηση των τεχνικών επίλυσης προβλημάτων καθώς θα τους βοηθούσε να επιτύχουν στο σχολείο. Εγκρίθηκε το αίτημα τους και τεχνικές παιγνιοθεραπείας εφαρμόστηκαν για την εξάσκηση διαχείρισης θυμού.

Παιδοκεντρική Ομαδική Παιγνιοθεραπεία

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η παιδοκεντρική παιγνιοθεραπεία εστιάζει στο παιδί και τη θεραπευτική σχέση και όχι στο αναφερόμενο πρόβλημα.

Οι στόχοι της παιδοκεντρικής παιγνιοθεραπείας:

1. Ανάπτυξη πιο θετικής αυτοεικόνας
2. Ανάληψη μεγαλύτερης υπευθυνότητας του εαυτού
3. Να γίνει πιο αυτό-καθοδηγητικός
4. Να γίνω πιο αυτό-αποδεχόμενος
5. Να γίνει αυτοδύναμος
6. Εμπλοκή σε λήψη αποφάσεων
7. Η βίωση αισθήματος ελέγχου
8. Να γίνω ευαίσθητος στη διαδικασία της συνεργασίας
9. Ανάπτυξη εσωτερικής πηγής αυτοεκτίμησης
10. Ανάπτυξη εμπιστοσύνης στον εαυτό

Επομένως τα παιδιά είναι ελεύθερα να διαλέξουν με τι θα ασχοληθούν κατά τη διάρκεια της παιγνιοθεραπείας και οδηγούνται στην ανάπτυξη μηχανισμών αυτορρύθμισης. Η θέσπιση ορίων, τα παιχνίδια, και ο ρόλος του θεραπευτή αποτελούν τα βασικά στοιχεία της παιγνιοθεραπείας.

Η διάρκεια, το μέγεθος και η συχνότητα της παιγνιοθεραπείας εξαρτώνται από την ηλικία και τις ανάγκες των παιδιών. Γενικότερα οι συνεδρίες μπορούν να πραγματοποιηθούν μία ή δύο φορές την εβδομάδα με διάρκεια 45 λεπτών.

Μελέτη περίπτωσης

Ένας σχολικός ψυχολόγος ορίστηκε σε ένα πρόγραμμα προσχολικής αγωγής, ως σύμβουλος τριών παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς, αποσυρτική συμπεριφορά, και αντιδράσεις σχολικής φοβίας. Αυτά τα παιδιά δημιούργησαν μία ομάδα, την οποία έβλεπε δύο φορές την εβδομάδα, για 30 λεπτά, για 15 εβδομάδες. Ο ψυχολόγος εφάρμοσε την παιδοκεντρική προσέγγιση της παιγνιοθεραπείας. Ο σχολικός κοινωνικός λειτουργός συναντήθηκε με τους γονείς με σκοπό να συζητήσουν για την ανατροφή των παιδιών τους καθώς και για θέματα πειθαρχίας στο σπίτι. Μετά από 30 συνεδρίες, ο σχολικός ψυχολόγος παρατήρησε μία σημαντική μείωση της ακατάλληλης μείωσης του θυμού, λιγότερο άγχος, και θετικές κοινωνικές δεξιότητες μέσα στην τάξη. Οι γονείς ανέφεραν λιγότερα προβλήματα πειθαρχίας στο σπίτι με τα παιδιά τους, καθώς και καλύτερες σχέσεις με τα αδέρφια τους.

Το Κοινωνικό Παιχνίδι στα Σχολεία

Η τάξη λειτουργεί ως χώρος ενθάρρυνσης της ορθής χρήσης των τεχνικών διαχείρισης του θυμού και της κοινωνικοποίησης των μαθητών. Το κοινωνικό παιχνίδι επιτρέπει στους

μαθητές να εξασκήσουν την κοινωνική συμπεριφορά με έναν ελεγχόμενο και εποπτευόμενο τρόπο. Το κοινωνικό παιχνίδι ορίζεται ως η τεχνική ώστε να οδηγήσεις μια ομάδα ανθρώπων σε μια σειρά παιχνιδιών μέσα από τα οποία τα παιδιά αποκτούν εμπειρίες, μαθαίνουν, και αναπτύσσουν θετικές κοινωνικές συμπεριφορές και δεξιότητες. Το κοινωνικό παιχνίδι βοηθάει τους μαθητές να μένουν στο κέντρο της προσοχής, να γνωρίζουν ο ένας τον άλλο, να μάθουν να συνεργάζονται με τους άλλους, και να επιλύουν θέματα θυμού και επιθετικότητας.

Έτσι το κοινωνικό παιχνίδι βοηθάει τους μαθητές:

- Να μάθουν θετικές κοινωνικές συμπεριφορές
- Να αυξήσουν τον αυτοέλεγχο τους
- Να είναι περισσότερο οργανωμένοι κοινωνικά
- Να αναπτύσσουν την ικανοποίηση και να ελέγχουν τις παρορμήσεις τους
- Να χαίρονται το εδώ και τώρα και να νιώθουν ευχαρίστηση
- Να προάγουν τη λεκτική και μη επικοινωνία
- Υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι στο γραπτό και προφορικό τρόπο έκφρασης των συναισθημάτων αντί των ξεσπασμάτων/ σωματική έκφραση (acting out)
- Να μάθουν την αξία της συνεργασίας και υποστήριξης των συμμαθητών στη σχολική κοινότητα
- Να μάθουν να βασίζονται στα εσωτερικά κίνητρα και όχι στις υλικές ανταμοιβές
- Ανάπτυξη της φαντασίας
- Συντονισμός κινήσεων του σώματος
- Να αποκτήσουν εμπειρίες στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων
- Να είναι ικανός να χειρίζεται την εναλλαγή μεταξύ δράσης και ήπιας κατάστασης
- Να υιοθετήσει μία πιο χαρούμενη και με εκτίμηση εικόνα για το σχολείο , και να μειώσει τις βρισιές, Τους καυγάδες και τους βανδαλισμούς.

Ο σχολικός κλινικός επιλέγει κατάλληλα κοινωνικά παιχνίδια για την τάξη. Ο στόχος στα πρώτα παιχνίδια είναι για τα παιδιά να γνωρίσουν καλύτερα ο ένας τον άλλο. Αργότερα τα παιχνίδια εδραιώνουν τη συνεκτικότητα της ομάδας. Τα παιχνίδια μπορεί να εστιάζουν ακόμα και σε συγκεκριμένους μαθητές , κλείνοντας, τα παιχνίδια που εστιάζουν στην επίλυση του θυμού μπορούν να εισαχθούν στην τάξη ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν επιλύουν μελλοντικά ζητήματα θυμού. Σύμφωνα με τον Aycox (1985) “Η βέλτιστη ανάλυση του θυμού λαμβάνει χώρα στην κοινωνική σφαίρα, όχι σε ατομικό επίπεδο, και οι πολιτιστικές, κοινωνικές δραστηριότητες (παιχνίδι, χορός και δράμα) αποτελούν τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους ελέγχου του θυμού στους ανθρώπους.

Υπάρχει ποικιλία κοινωνικών παιχνιδιών τα οποία είναι βοηθητικά στη διαχείριση του θυμού: Alphabet Volleyball, Broom Hockey, Bull in the Ring, Neighbor?, Line Tug O’War, Pris, Steeple Chase, Strideball, Swat, and Wave the Ocean. Ο σχολικός κλινικός επισκέπτεται την τάξη δύο φορές την εβδομάδα και πραγματοποιεί στην τάξη κοινωνικά παιχνίδια, τα οποία μπορούν να υλοποιηθούν κατά την διάρκεια του διαλλείματος, έτσι ώστε τα παιδιά να μη χάνουν χρόνο από το μάθημά τους. Πολλές φορές το κοινωνικό παιχνίδι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως συμπλήρωμα της ατομικής ή ομαδικής θεραπείας. Όπως έχει ήδη

αναφερθεί , οι παρεμβάσεις επιλέγονται με βάση τους ατομικούς και ομαδικούς στόχους θεραπείας. Με το κοινωνικό παιχνίδι ενθαρρύνεται η συναισθηματική ανάπτυξη ολόκληρης της τάξης.

Η Leben (1999) ανέπτυξε 60 δομημένα ομαδικά παιχνίδια για παιδιά με τραυματικές εμπειρίες, χαμηλή αυτοπεποίθηση, ή με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής -Υπερκινητικό ήτα (ΔΕΠ-Υ). οργάνωσε τις ομάδες της έτσι ώστε να συμπεριλάβει θεραπευτικούς στόχους, εγγραφή (check-in), 2με 4 παιχνίδια ανάλογα τη διάρκεια της συνεδρίας και ανατροφοδότηση. Παιχνίδια ιδιαίτερα χρήσιμα για τη διαχείριση του θυμού είναι η αφήγηση ιστοριών με κούκλες-κουκλοθέατρο, η ρόδα των συναισθημάτων, corycat circle, οικογενειακό πικέ νικά, ελέφαντας, και προβολή εικόνων.

Για τα μεγαλύτερα παιδιά και τους εφήβους προσφέρεται το Adventure Therapy (Θεραπεία μέσω της Περιπέτειας). Η βιωματική αυτή προσέγγιση, χρησιμοποιεί παιχνίδια και δραστηριότητες για τη διευκόλυνση της ομάδας στις διαπροσωπικές σχέσεις , προσωπική ανάπτυξη, και θεραπευτική βελτίωση. Η συγκεκριμένη μορφή θεραπείας φημίζεται για την έμφυτη κίνηση στα παιχνίδια και τις δραστηριότητες.

Οι στόχοι του adventure therapy περιλαμβάνουν:

1. Βελτίωση επικοινωνίας και δεξιοτήτων ανάπτυξης σχέσεων
2. Αύξηση αυτοαντίληψης και αποδοχής του εαυτού
3. Ανάπτυξη και εφαρμογή δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων
4. Αύξηση κατανόησης και εκτίμηση διαφορετικότητας
5. Επίδειξη υπεύθυνης συμπεριφοράς
6. Ενίσχυση θετικής συμπεριφοράς και δεξιοτήτων σχετικές με τη μάθηση

Δραστηριότητες χρήσιμες για τους εφήβους (ανάλογα με τις ανάγκες και τους στόχους της παρέμβασης) περιλαμβάνουν:

Cyclops Tag, Bump, carry that load, flip me the bird, Gotcha, and Key punch.

Μελέτη περίπτωσης

Ένας σχολικός ψυχολόγος κλήθηκε να συμβουλέψει ένα δάσκαλο ο οποίος αντιμετώπιζε ποικίλα προβλήματα πειθαρχίας στην τάξη. Δύο από τους μαθητές της τάξης λάμβαναν ήδη συμβουλευτική για προβλήματα συμπεριφοράς , και ένας μαθητής λάμβανε εξατομικευμένη παρέμβαση λόγω προβλημάτων διαχείρισης θυμού. Ο σχολικός ψυχολόγος βοήθησε το δάσκαλο να αναπτύξει ένα πλάνο ενίσχυσης τη συμπεριφοράς για την τάξη και πρότεινε ότι η τάξη θα επωφελούνταν από δομημένα κοινωνικά παιχνίδια και παιχνίδια περιπέτειας για την αύξηση της συνεκτικότητας και συνεργασίας της ομάδας. Τα συγκεκριμένα παιχνίδια θα βοηθούσαν επίσης τους προ αναφέροντες μαθητές να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες και να τους βοηθήσουν με τις δεξιότητες επίλυσης του θυμού.

Ο δάσκαλος συμφώνησε με το νέο σχέδιο ενίσχυσης και το εφάρμοσε δύο φορές την εβδομάδα με δομημένο κοινωνικό παιχνίδι και παιχνίδι περιπέτειας. Ο σχολικός ψυχολόγος καθοδηγούσε τις δραστηριότητες και ο δάσκαλος και οι μαθητές συμμετείχαν . καθ' όλη τη διάρκεια τη χρονιάς η τάξη έπαιζε τα παιχνίδια και στη συνέχεια ο δάσκαλος ήταν αυτός που τα κατεύθυνε.

Έτσι ενισχύθηκε η συνεκτικότητα, ενσυναίσθηση, επίλυση προβλημάτων, λήψη αποφάσεων, στενές σχέσεις, να είναι το κέντρο της προσοχής, και επίλυση θυμού.

Ο δάσκαλος ανέφερε ότι οι μαθητές εμφάνισαν λιγότερα προβλήματα πειθαρχίας, περισσότερη συνεκτικότητα της ομάδας, και μεγαλύτερα επίπεδα ενσυναίσθησης ο ένας στον άλλο μετά την παρέμβαση με το δομημένο κοινωνικό παιχνίδι και παιχνίδι περιπέτειας. Οι μαθητές εμφάνισαν μικρότερη δυσκολία αλληλεπίδρασης με τους άλλους, και λιγότερες δυσκολίες επίλυσης θυμού. Επίσης παρατηρήθηκαν λιγότερες λεκτικές και σωματικές διαφωνίες στην αυλή, μεγαλύτερη ενσυναίσθηση με μαθητές άλλων τάξεων και μεγαλύτερη αντοχή στην απογοήτευση.

Σύνοψη των ομαδικών τεχνικών θεραπείας

Η ομαδική συμβουλευτική που ενσωματώνει τεχνικές παιγνιοθεραπείας παρέχει στους μαθητές την ευκαιρία να μάθουν νέες δεξιότητες, αυτοπραγμάτωσης, συναισθηματική ανάπτυξη, και επεξεργασία δυσκολιών διαχείρισης θυμού.

Συχνά η ομαδική συμβουλευτική παρέχει την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων και χρησιμοποιεί τις τεχνικές της παιγνιοθεραπείας για την ενίσχυση δεξιοτήτων κατά τη διάρκεια των συνεδριών.

Στην εξατομικευμένη παρέμβαση ο σχολικός κλινικός επιλέγει παρεμβάσεις με συγκεκριμένους στόχους. Οι μαθητές μπορούν επίσης να συμμετέχουν σε εξατομικευμένη ή οικογενειακή παρέμβαση εάν κρίνεται απαραίτητο.

Τα προγράμματα παρέμβασης για τη διαχείριση του θυμού ποικίλουν, και ο αναγνώστης μπορεί να τα εφαρμόσει στην τάξη για θεραπευτικούς σκοπούς.

Το Anger Control Tool Kit και το I Can Control My Anger Kit είναι δύο προγράμματα που ενσωματώνουν μια πολύτροπη προσέγγιση στην διαχείριση θεμάτων διαχείρισης του θυμού.

Περιλαμβάνουν 38 τεχνικές για τον σχολικό κλινικό ώστε να διαλέξει και να χρησιμοποιήσει σε θυμωμένα παιδιά. Προτείνεται ο θεραπευτής να διαλέξει τεχνικές που καλύπτουν 6 διαφορετικές λειτουργίες: συναισθηματικό, συμπεριφορική, γνωστικό, αναπτυξιακό, εκπαιδευτικό, και κοινωνικό.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούν το παιχνίδι περιλαμβάνουν: αφήγηση ιστοριών, την τεχνική της χελώνας, αυτό-κατευναστική τεχνική, γρίφους συναισθημάτων, η καυτή θέση, αντικατάσταση θυμού με άλλη συμπεριφορά, παιχνίδια ρόλων, και κάθαρσης. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης βίντεο με 8 τεχνικές διαχείρισης του θυμού.

Το τελευταίο πρόγραμμα συνιστά και αυτό την επιλογή από τον θεραπευτή τεχνικών που καλύπτουν 6 διαφορετικούς τομείς: συναισθηματικό, συμπεριφορική, γνωστικό, αναπτυξιακό, εκπαιδευτικό, και κοινωνικό. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν: αντιμετώπιζω τον θυμό μου- παιχνίδι στόχος, αντιμετώπισέ το: παιχνίδι καρτών, κάρτες επίλυσης προβλημάτων, δύο ιστορίες, και listen up card game – ακούστε παιχνίδι με κάρτες. Ο σχολικός κλινικός σχεδιάζει το πρόγραμμα εξατομικευμένα για το παιδί επιλέγονται τουλάχιστον ένα θεραπευτικό στόχο

από τους 6 τομείς. Οι δραστηριότητες επιλέγονται έτσι ώστε να βοηθήσουν το μαθητή να επιτεύξει τους στόχους.

Μελέτη περίπτωσης

Ένα 8χρονο κορίτσι παραπέμφθηκε στον σχολικό ψυχολόγο για θέματα διαχείρισης θυμού. Οι δραστηριότητες επιλέχθηκαν από το The Anger Control Kit (Shapiro, 1994) και απευθύνονταν στους 6 τομείς ανάπτυξης. Αυτές περιλάμβαναν το γρίφο των συναισθημάτων, την τεχνική της χελώνας, αφήγηση ιστορίας, τεχνική αυτοκατευνασμού, παιχνίδι ρόλων, βιβλιοθεραπεία, το θερμόμετρο των συναισθημάτων, ιχνογράφημα, παιχνίδι με πηλό, και άλλα. Το παιδί συμμετείχε σε 15 συνεδρίες. Ο δάσκαλος ανέφερε ότι το παιδί εμφάνισε λιγότερη παρορμητικότητα και επιθετική συμπεριφορά. Παρατηρήθηκε ότι ήταν λιγότερο εξοστρακισμένο από τους συνομηλίκους και εμπλεκόταν περισσότερο σε δραστηριότητες και παιχνίδια στην αυλή. Οι συμμαθητές της την προσκαλούσαν πλέον να παίζουν και εκτός του σχολείου.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τεχνικές παιγνιοθεραπείας και χρήσιμες προσεγγίσεις για τη διαχείριση του θυμού. Τεχνικές εξατομικευμένης συμβουλευτικής παρατάθηκαν για θεραπευτική παρέμβαση συμπεριλαμβάνοντας την πελατοκεντρική παιγνιοθεραπεία, ελεύθερη παιγνιοθεραπεία, γνωστικό συμπεριφορική παιγνιοθεραπεία, και την ανάπτυξη μιας εξατομικευμένης θεραπευτικής προσέγγισης συμπεριλαμβάνοντας τεχνικές παιγνιοθεραπείας βασισμένες στους εξατομικευμένους θεραπευτικούς στόχους του μαθητή.

Οι τεχνικές ομαδικής συμβουλευτικής συμπεριελάμβαναν πελατοκεντρική παιγνιοθεραπεία, γνωστικό συμπεριφοριστική παιγνιοθεραπεία, δομημένα κοινωνικά παιχνίδια και adventure play, θεραπευτικά παιχνίδια, και τη χρήση συγκεκριμένων προγραμμάτων σχεδιασμένα για την εξομάλυνση δυσκολιών διαχείρισης θυμού όπου συμπεριλαμβάνουν τεχνικές παιχνιδιού. Μια δομημένη (με κανονες-σταδια) προσέγγιση για παιγνιοθεραπεία προτάθηκε για τις συγκεκριμένες ανάγκες ενός μαθητή για θέματα διαχείρισης θυμού. Οι παρεμβάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν εξατομικευμένη παιγνιοθεραπεία, ομαδική παιγνιοθεραπεία, και οικογενειακή συμβουλευτική. Επιπρόσθετα, ειδικές συνεδρίες με βάση το παιχνίδι μεταξύ γονέα-παιδιού συζητήθηκαν για να βοηθήσουν τα προβλήματα διαχείρισης θυμού στο σπίτι. Συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης κοινοποιήθηκαν ώστε να απεικονίσουν τις τεχνικές παιχνιδιού. Τέλος, συγκεκριμένες τεχνικές παιχνιδιού αναδείχθηκαν για πιθανή ένταξη σε πρόγραμμα θεραπείας.